

Doen, denken, geloven en genieten

14 | APRIL 2021 | €6,50 | HETGOEDELEVEN.NL

HET GOEDE LEVEN

“We zwaaien alsof we elkaar tijden niet hebben gezien. Dat doen we elke dag opnieuw”

EVERT JAN VELDMAN | PREDIKANT

HET
GOEDE
LEVEN

Een dode walvis kun je ook laten liggen

En op Rottumerplaat kijken onderzoekers wat er dan gebeurt.

PAGINA 20

Het laatste nummer van *Het Goede Leven*

De mooiste citaten uit alle vorige nummers op een rij gezet.

PAGINA 30

Berend Kamphuis:

In het onderwijs gaat het om waardering en respect voor het kind

Inhoud

HET GOEDE LEVEN | 14 | APRIL 2021

“Buitenspelen is belangrijker dan ooit tevoren. Slechts 20 procent van de kinderen beweegt een uur per dag en 75 procent is minder gaan bewegen”

DAVE ENSBERG | DIRECTEUR VAN JANTJE BETON

06 | ACTUALITEIT

Bijblijven

06 | CARTOON

Arend van Dam

11 | COLUMN

Evert Jan Veldman

18 | ZIELZORG

Margriet van der Kooi

20 | NATUURONDERZOEK

Ook dode vissen horen bij de natuur

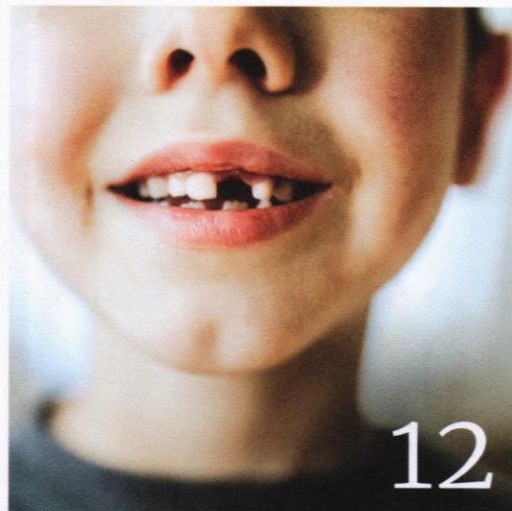
Wat gebeurt er als je een dode dwergvinvis niet opruimt, maar laat liggen? Dat is nu te zien op Rottumerplaat

23 | COLUMN

Berend Jansen

“Zonder ons komt hij er niet, die zonsopgang waarbij alles vliegt, springt, danst, groeit en bloeit”

DORINE VAN DEN BEUKEL

12

INTERVIEW

“Het vraagstuk van de gelijke kansen is urgenter geworden door corona”

Berend Kamphuis, voorzitter van de koepel van christelijk en katholiek onderwijs Verus, over het onderwijs, corona en de samenleving.

27 | COLUMN

Dave Ensberg

28 | GEDICHT

Jaap Zijlstra
April

30 | AFSCHIED

De mooiste citaten uit alle nummers van *Het Goede Leven*

36 | DUURZAAMHEID

Zonsopgang boven een wereld vol leven

38 | KUNST

Het Depot van Museum Boijmans Van Beuningen

Alleen al de buitenkant is opzienbarend

40 | BIJBEL

Eep Talstra

43 | COLUMN

Cisca Wijmenga

44 | BOEKEN

Verzameld werk Willem Elsschot

We kennen Elsschot natuurlijk van *Kaas*, maar eigenlijk is zijn gehele oeuvre klassiek te noemen

46 | FILM

Indringende problematiek in *The Father*: zo moet het voelen om dement te zijn

8

TWEEDE KAMER

Kijk uit voor een overbelaste democratie

49 | TAAL

Ten strijde!

50 | AFSCHIED

Voor alles is een tijd

24

PASEN

“Een geestelijk verzorger is niet bezig iemand uit de put te praten. Hij gaat de put ín met mensen om daar allereerst te luisteren”

JAN EERBEEK | EMERITUS PREDIKANT

Pasen biedt ons nieuwe hoop

HET GOEDE LEVEN

Het Goede Leven verschijnt tien keer per jaar op papier. Op het online platform van *Het Goede Leven* staan dagelijks nieuwe artikelen. Daarnaast organiseert *Het Goede Leven* tien keer per jaar een bijeenkomst.

ABONNEMENTEN

Een abonnement op het magazine geeft ook onbeperkt toegang tot de website:
Jaarabonnement magazine: € 70
Halfjaarabonnement magazine: € 40
Proefabonnement (2 nummers): € 10
Een abonnement op alleen de website is ook mogelijk:
Digitaal jaarabonnement: € 55
Digitaal jaarabonnement voor studenten: € 25
Digitaal halfjaarabonnement: € 30
Eenmalig proefabonnement (7 dagen): gratis
Jaarabonnees krijgen gratis toegang tot één bijeenkomst.
Losse nummers: € 6,50
Voor vragen over uw abonnement:
Klantencontactcentrum
088 800 2037
contact@hetgoedeleven.nl
Abonnementen kunnen op ieder moment ingaan.
Een proefabonnement stopt automatisch.
Overige abonnementen gaan automatisch over in een abonnement voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van een maand. Opzeggen kan per mail of telefoon bij het klantencontactcentrum.

REDACTIE

Het Goede Leven is een landelijke uitgave van het Friesch Dagblad, onderdeel van NDC mediagroep.
Redactie: Ria Kraa (hoofredacteur), Ineke Evink, Trudy Oldenhuis.
Uitgever: Ruth Peetoom.
Redactieadres:
Sixmastraat 15
Postbus 412
8901 BE Leeuwarden
058 298 7653
redactie@hetgoedeleven.nl

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Dorine van den Beukel, Arend van Dam, Jan Eerbeek, Dave Ensberg, Ineke Evink, Rein Jan Hoekstra, Berend Jansen, Liesbeth de Jong, Margriet van der Kooi, Trudy Oldenhuis, Tjerk de Reus, Eep Talstra, Evert Jan Veldman en Cisca Wijmenga.
Foto: iStock, Ossip van Duivenbode, Shutterstock, Hans Verdaat.

ONTWERP

Lone Aarup Poulsen Visual Communication

DRUK

Dekker Creatieve Media & Druk, Leeuwarden

ADVERTENTIES

Theo Wijbenga
advertenties@hetgoedeleven.nl
058 298 7616

Er is geen ontkomen aan, dit voorwoord begint met een treurige mededeling. *Het Goede Leven*, zowel blad als website, stopt ermee. Niet omdat we geen plezier hebben in het maken ervan of omdat we niet worden gewaardeerd door de lezer, integendeel. Wel omdat het aantal abonnees achterblijft bij wat voor een rendabele toekomst nodig is. Als redactie vinden we het bijzonder jammer dat *Het Goede Leven* stopt.

Dit alles heeft ons niet verhinderd om van dit laatste nummer weer een prachtig blad te maken. Met een interview met Berend Kamphuis bijvoorbeeld, hij is voorzitter van de koepel van christelijke en katholieke scholen. Hoe belangrijk kennis en socialisatie ook zijn, dat zijn niet de enige twee zaken waar het om draait bij het onderwijs. Want wat doe je daar vervolgens mee? Persoonsvorming is minstens zo belangrijk en daar zijn geen lesmethodes voor, dat is de taak van de leraar.

Wat doe je bijvoorbeeld met kennis over de schepping? Hoe gebruik je die? Trudy Oldenhuis schrijft over Rottumerplaat, waar sinds november een dode dwergvinvis ligt. In plaats van die weg te halen, gaat Wageningen University kijken hoe het rottingsproces verloopt.

Maar de dood is niet het einde. Komend weekend is het Pasen, het feest van de opstanding, van de hoop. Margriet van der Kooi leidde een begrafenis waarbij hoop de boventoon voerde. En justitiepastor Jan Eerbeek weet hoe mensen weer rechttop kunnen gaan staan, ondanks grote ellende. God tilt je boven de wanhoop uit.

Rest mij nog u alle goeds te wensen, namens alle mensen die met zo veel plezier aan *Het Goede Leven* hebben gewerkt: Ria Kraa, Trudy Oldenhuis, Ruth Peetoom en Lone Aarup Poulsen, en voor de website Dirk Sierd de Vries.

Persoons-
vorming is
minstens zo
belangrijk als
kennis en daar
zijn geen les-
methodes voor

Ineke Evink

Redactie *Het Goede Leven*

058 298 7696

redactie@hetgoedeleven.nl

Persoonlijke aandacht geeft kracht

Het steekt nauw als je mensen die lijden wilt helpen. Het begint met luisteren, met naast de ander gaan zitten. Maar daar blijft het niet bij, je kunt de ander ook helpen weer op te staan.

Soms is het lijden zo groot en is er zo veel gebeurd dat mensen daardoor verstarren. Dat kan ook het geval zijn bij mensen die in detentie zitten. Ze kunnen zo ver weg zijn dat ze de hulpverleners niet meer opzoeken maar mijden.

Jan Eerbeek is emeritus hoofdpredikant bij het ministerie van Justitie en Veiligheid.

“Zullen we samen koffie zetten”, vroeg ik vaak aan gedetineerden die wat afwezig bij me binnenkwamen. Bij de koffie vroeg ik dan: “Wil je er ook iets lekkers bij hebben? Dat zit in die doos. Zullen we even kijken samen?” Vaak volgde er dan iedere week een ontmoeting. Soms zijn er kleine dingen nodig om iemand weer in aanraking te brengen met het leven.

In de coronatijd wordt veel lijden zichtbaar dat er al langer was. Voor heel wat mensen is het geen zes weken per jaar Lijdenstijd, maar het hele jaar door. Vaak ook jaar in jaar uit, al zo lang dat niemand er meer van opkijkt. Een weg naar opstanding uit het lijden kan helemaal uit beeld raken. Dan wordt het nooit Pasen.

De nieuwe hoogleraar Levensbeschouwing en Geestelijke Gezondheidszorg aan Tilburg University Kees de Groot zei onlangs in een interview in het *Nederlands Dagblad*: ‘Een geestelijk verzorger is niet bezig iemand uit de put te praten. Hij gaat de put in met

“In de coronatijd wordt veel lijden zichtbaar dat er al langer was. Voor heel wat mensen is het het hele jaar door Lijdenstijd”

→ mensen om daar allereerst te luisteren.’ Het begint met tijd nemen. Persoonlijke aandacht voor iemand die lijdt aan het leven is een groot goed.

De Groot pleit ook voor een verbinding van geestelijke verzorging met een levensbeschouwelijke groepering. Mooi is dat de PKN besloot geestelijk verzorgers die in de samenleving worden aangesteld op initiatief van minister Hugo de Jonge een ambtelijke zending te verlenen. Dat is mij uit het hart gegrepen.

Geestelijk verzorger is geen werk van een op zichzelf staande figuur, want dan is hij of zij een functionaris zonder bredere geestelijke inbedding. Geestelijke verzorging moet worden ingevuld door de kerken, vanuit een pastorale invalshoek. En uiteraard naast andere levensbeschouwelijke groeperingen.

De kerken zijn iedere zondag open, als alle welzijnsinstellingen gesloten zijn. Op de dagen dat de eenzaamheid het sterkst wordt gevoeld, is daar voor iedereen een deur die openstaat. Naast persoonlijk contact bieden ze ook een gemeenschap om anderen te ontmoeten. Zo is een kerkdienst of een gespreksgroep ook een gezamenlijk beleefingsmoment.

Opstaan

Mooi aan dat pastoraat is dat het, als het nodig is, ‘mee de put in gaat’, maar ook helpt op te staan. Dat zet het pastoraat van de kerken principieel in het teken van hoop en perspectief. Er wordt naar mensen gekeken door de ogen van God, die opstanding schept, aan lijden voorbij. Dat zien we met Goede Vrijdag en Pasen als door een vergrootglas.

33.960

In 2019 zaten er 33.960 mensen voor kortere of langere tijd in een Nederlandse gevangenis.

Hoe dat in mensen kan gebeuren zien we in de evangeliel verhalen van Jezus. Jezus ziet hen in hun lijden als mensen met een naam en een gezicht, in plaats van dat ze herkenbaar zijn aan hun geboortedatum of andere codificatie. Hij is aan alle wachtlijsten voorbij. Zo vraagt hij aan iemand die al jarenlang op de begraafplaats woont en die door demonen bezeten is: “Hoe is uw naam?” De man antwoordt: “Mijn naam is legioen. Ik weet niet meer wie ik ben. Ik besta uit brokstukken.”

Aan iemand die blind is, vraagt Jezus: “Wat wilt u dat ik u doen zal?” De blinde antwoordt: “Rabboeni, zorg dat ik weer kan zien.” Met andere woorden: ‘Ik wil leven aan de feiten voorbij’. Jezus geeft mensen die lijden opstandingskracht. In de evangeliel verhalen is te zien hoe Jezus zijn kracht overbrengt op mensen die daarvoor openstaan. Getroost worden in verdriet. Tot je recht komen. Opstaan als je niet meer verder kunt. Gekend worden. Maar het gaat ook om vreugde beleven. Schoonheid zien in cultuur en natuur. Genieten van muziek en van de mensen om je heen. Gods goedheid ervaren. Elkaar aan het licht brengen. Vreugde beleven.

Kerken en pastoraat zijn van grote betekenis. Dat blijkt ook uit onderzoek. Zo is in Rotterdam aangetoond dat de kerken miljoenen voor de samenleving opleveren door de sociale activiteiten die ze op allerlei gebied verrichten. Dat is in deze tijd zo en dat zullen ze krachtens hun roeping blijven doen. Ze delen in het leven en ze scheppen opstandingskracht.

Heel letterlijk zag ik daar jaren geleden heel in het klein iets van zichtbaar worden in een kerkdienst onder leiding van dominee Ruud Mulder in de Van Mesdag tbs-kliniek in Groningen. Enkele patiënten waren zichtbaar

Buitenspelen is gezond

Mijn mond viel open van verbazing toen ik afgelopen december een bericht uit Leiden ontving: 'De burgemeester sluit de vijftien speeltuinen!'

Ik nam contact met hem op. "Ik wil ook liever dat de speeltuinen open zijn, maar dit moet nu eenmaal op basis van de coronawet", zei hij. Na enkele maanden duwen en trekken is het ons echter gelukt: alle speeltuinen in Nederland mogen per direct weer open!

De georganiseerde en doorgaans door vrijwilligers beheerde speeltuinen – het concept waaide in 1902 over uit Duitsland – zijn niet meer uit ons land weg te denken. Inmiddels zijn er ruim achthonderd beheerde speeltuinen, vooral voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Speeltuinen dragen bij aan het geluk en plezier van kinderen. Bovendien is buitenspelen goed voor de fysieke gezondheid, en bevorderen ze de cognitieve, motorische en sociaalemotionele ontwikkeling van kinderen.

Buitenspelen is belangrijker dan ooit tevoren. Slechts 20 procent van de kinderen beweegt een uur per dag en 75 procent is minder gaan bewegen. Een op de vijf kinderen zegt in deze coronatijd dikker te zijn geworden, en van de kinderen met overgewicht is dat zelfs 40 procent.

De overheid zou buitenspelen, zoals in speeltuinen, daarom juist moeten stimuleren in plaats van afremmen. En zo heeft minister De Jonge uiteindelijk ook besloten. Goed nieuws voor alle kinderen in Nederland.

Deze coronapandemie is voor iedereen loodzwaar, ook voor kinderen. Hen laten buitenspelen, kan dat gevoel verlichten. Het is nu aan ons, volwassenen, om kinderen te stimuleren lekker naar de speeltuin te gaan. Nu ook nog de lente is begonnen, is het tijd onze lammetjes naar de speelweide te sturen.

Deze coronapandemie is ook voor kinderen loodzwaar. Hen laten buitenspelen, kan dat gevoel verlichten

aan de medicijnen. Ze zaten ineengedoken en maakten een trage indruk.

Om het evangelie te lezen werd een van hen naar voren geroepen. Moeizaam liep hij van zijn plaats naar het liturgisch centrum. Toen hij achter de lessenaar ging staan, zou hij een wit manteltje om zijn schouders geslagen krijgen. Iemand ging achter hem staan om het om te doen. Die ineengedoken man ging rechtop staan om het omgehangen te krijgen. En hij blééf rechtop staan bij het lezen van het evangelie. Het ontroerde me diep. Een flits van Pasen.

Wat zou er gebeurd zijn in die ineengedoken man achter de lessenaar en bij de gedetineerden bij de koffie op mijn kamer, dat ze zich even oprichtten? Misschien waren ze verrast omdat ze gevraagd werden mee te doen. Of omdat ze ineens van betekenis werden. Misschien kreeg het witte manteltje als symbool ook wel een eigen betekenis. Of misschien werd de koffie die we samen dronken wel een nieuw begin.

Mijn inspiratie te zoeken naar kleine glimpjes van opstanding ligt in het lied: 'You raise me up to more than I can be'. Het raakte me diep toen een gevangenenkoor het zong in de gevangeniskerk in Sittard. De andere kerk-gangers zongen mee. Er is een cd-opname van gemaakt.

Nogal eens draai ik die cd in kerkdiensten buiten de gevangenis waarin ik voorga. Dan zingen de kerk-gangers mee met een koor waarvan de meeste leden nog nooit een kerk van binnen hebben gezien. "You raise me up..." In dat lied ervaar ik God, die me in de bajeskerk iedere zondag weer uittilde boven alle wanhoop die ik van de gedetineerden hoorde. ■

Dave Ensberg is directeur van Jantje Beton.